

Akkerbouwbedrijf Van der Bos uit Holwert transformeert deze zomer tot dependance van de Drachtster schouwburg De Lawei. In de voorstelling *Grondproeven* gaat het over familiëgrond en de toekomst van de landbouw: gaan we veranderen of stoppen we helemaal?

KIRSTEN VAN SANTEN

Titia Bouwmeester, theatermaker, buigt zich voorover naar akkerbouwer Kees van der Bos. Of de koelcel even uit mag. Die zoemt zo. Van der Bos is de kwaadste niet en komt overeind. Even later wordt het muisstil in de koude aardappelschuur aan de Witmonnikswei bij Holwert: ruim baan voor de acteurs en musici van theatergezelschap 5eKwartier, dat deze zomer drie weken bij de familie Van der Bos neerstrijkt met *Grondproeven*, een locatievoorstelling over transitie in de landbouw en andere dilemma's waar boeren tegenwoordig voor kunnen komen te staan.

Kees van der Bos en zijn familie staan centraal in de muzikaal-culturele locatietheatervoorstelling die op 20 juni op zijn bedrijf in première gaat en waarvan de pers woensdagochtend een voorproefje te zien kreeg. Van der Bos bewerkt zijn grond al jaren op dezelfde manier, veel ploegen, veel kunstmest. Zijn dochter wil het anders aanpakken, die wil 'omschakelen'. Meêr gewassen verbouwen dus, niet meer ploegen, minder kunstmest. In de voorstelling volgt het publiek de familie bij deze omwenteling.

De makers van het 5eKwartier interviewden boeren voor hun project en vooral: vaders en dochters, over

Ok de grond krijgt een stem in de locatievoorstelling *Grondproeven*. FOTO: MARCEL VAN KAMMEN

'Grondproeven': theater tussen de aardappelvelden

de thema's die nu spelen binnen de akkerbouw. Verduurzaming, bedrijfsopname, de band met de familiëgrond. De lastige keuze: veranderen of stoppen? Hun woorden zijn letterlijk in de voorstelling terecht gekomen, de zogeheten verbatim-aanpak. „We hebben de voorstelling uit de gesprekken gedestilleerd”, zegt Bouwmeester, die eerder al op het Drachtster zomerfestival Simmerdeis was te zien met voorloper van *Grondproeven*. „We maken het thema van transitie in de landbouw heel klein door mee te kijken met het echt gebeurde wel en wee van één familie.”

Maar niet alleen de familie heeft een stem, ook de grond zelf laat van zich horen – in de hoedanigheid van

drie muzikanten. In het begin van de voorstelling maken ze hoekige muziek met lange, liggende akkoorden, haast ietwat vermoeid, de grond is uitgeput. Gaandeweg, als de verduurzaming zijn beslag krijgt, leeft de grond op, wordt frivoler, energiever en tuimelt de zaal door. „Ik ben een groot liggend lichaam”, zingt de zangeres, „met een mond, een maag en een darmkanaal”. Even later, licht

‘Mijn vrouw en ik hebben ervoor gekozen om mee te bewegen’

grommend: „En ik heb honger!”

Het is aan de nieuwe generatie om de grond op een andere manier te voeden dan voorheen. Dochter Bianca van akkerbouwer Van der Bos senior is behalve aardappelen en uien ook haver gaan verbouwen bijvoorbeeld. En ja, zegt haar vader, dat was wel even wennen. „Mijn vrouw en ik hebben ervoor gekozen om mee te bewegen en de weerstand te laten gaan.” Hij werkt met hart en ziel aan de voorstelling mee omdat het volgens hem de enige manier is om écht met burgers en consumenten in contact te komen, om een brug te slaan tussen landbouw en de samenleving. „Ik hoop op goede gesprekken, op wederzijds begrip.”

Die goede gesprekken komen er

vast, want de voorstelling is vervlochten door een driegangendiner, bereid door Titia Bouwmeester, die behalve theatermaker ook vegetarisch chef-kok is. Er worden alleen lokale producten gebruikt – ze kookt met wat er voorhanden is. Maar het werkt ook andersom. „Het mooie is dat Kees me laatst belde en zei: wat zal ik in de akkerranden inzaaien, heb je nog wensen? Ik zei: doe maar komkommers en bieslook.” Die verbinding is er dus al: tussen boer en theater, een sterk begin.

Grondproeven, een coproductie van 5eKwartier en De Lawei, is van 20 juni tot en met 6 juli in Holwert te zien en maakt deel uit van festival Simmerdeis. Kaarten: lawei.nl

Boeren en dorpen staan vierkant achter 'Holwerd'

AAN DIRK VAN DER MEULEN

HOLWERT De boeren en de dorpen in de omgeving van Holwert blijven geloven in de meerwaarde van Holwerd aan Zee.

Dat schrijven beide groepen in brieven aan Provinciale Staten en de gemeenteraad van Noardeast-Fryslân.

De brieven komen op een moment dat er meer twijfel lijkt te zijn over de haalbaarheid van dit circa 43 hectare grote getijd- en recreatiemeer tussen Holwert en de Waddendijk. Bureau Leisurebrains concludeerde onlangs dat de recreatieve businesscase van Holwerd aan Zee in de huidige opzet 'lastig te realiseren zal zijn' en ook in de Friese Staten nemen de zorgen toe.

Bij de eerstvolgende Statenverga-

dering, op 24 april, wordt een motie van JA21 in stemming gebracht om de provincie niet op te laten draaien voor het beheer en onderhoud van het nieuwe meer. De partij wil niet wachten tot de zomer als Sweco en de Noordelijke Rekenkamer hun onderzoeken presenteren naar de meest gewenste eigendomsconstructie. BBB en VVD verwezen onlangs naar de kritiek van de Nederlandse Akkerbouw Vakbond (NAV) op Holwerd aan Zee.

De boeren uit de omgeving van Holwert zien Holwerd aan Zee juist als een plus op de landbouw. Het getijdemeer betekent volgens hen een versterking van de beschikbaarheid van zoetwater. „Zo kan infiltratie van zoetwater onze bedrijfsvoering versterken tijdens perioden van droogte. Met toenemende weersx-

tremen wordt het belang van waterberging steeds urgenter.”

Volgens NAV-voorzitter Teun de Jong uit Sint Annaparochie is sprake van een verschil in inzicht. „Doordat sprake is van een getijdemeer, is een blijvende aanvoer van zoetwater noodzakelijk. Anders ruikt het zout op. Wij verwachten dat dit gaat conflicteren met andere partijen en provincies die ook een deel van het zoetwater willen. Daarnaast vrezten we dat Holwerd aan Zee de status natuur krijgt met mogelijk beperkingen voor de omliggende landerijen.”

Volgens Marco Verbeek van Holwerd aan Zee wordt vooralsnog vastgehouden aan een getijdemeer met een dijkdoorbraak vanwege de ecologische baten. „Er moeten sowieso langs de kust meer zoetzout-overgangen komen. Bij Holwert kun je

‘Het zal toeristen trekken die speciaal komen voor het open en weidse landschap’

dat mooi concentreren.” Een blijvende aanvoer van zoetwater om verzilting te voorkomen, is volgens Verbeek niet nodig. „De oanleine ynfiltratsje-sleatten geane dat tsjin.”

Naast de boeren scharen ook zes dorpen zich nog altijd vierkant achter Holwerd aan Zee: Ternaard, Waaxens, Brantgum, Foudgum, Bornwird en Raard. „We voelen de noodzaak om dit weer te benadrukken, omdat het best weer even span-

nen is”, stelt voorzitter Lammert Dijkstra van dorpsbelangen Brantgum, Foudgum en Waaxens.

„Maar wij blijven geloven in de haalbaarheid. Het zal toeristen trekken die speciaal komen voor het open en weidse landschap. B&B-ondernemers zien dat de authenticiteit van het gebied en de verbinding met de Waddenzee hun vruchten afwerpen. Een duidelijke merkpositionering zal het aantal bezoekers alleen maar doen groeien.”

In eerste instantie stond ook Hantum op de dorpenlijst, maar dat klopt niet, verklaart voorzitter Jelle van der Galiën. „Us bestjoer hat him der net oer útsprutsen.” Van der Galiën is akkerbouwer en persoonlijk geen voorstander van een getijdemeer bij Holwert. „Ik bin bang dat it de fersilting fergergerje sil.”